

Železna cesta 16, 1000 Ljubljana
01 4735 531
gp@zagovornik-rs.si

Številka: 050-5/2023/2
Datum: 2. 6. 2023

Zadeva: OCENA DISKRIMINATORNOSTI PREDPISA - 68. ČLENA ZAKONA O ZDRAVILIH IN 22.a ČLENA ZAKONA O NALEZLJIVIH BOLEZNIH V POVEZAVI Z 20. ČLENOM ZAKONA O PACIENTOVIH PRAVICAH

Zagovornik načela enakosti (v nadaljevanju Zagovornik) je dne 6. 4. 2023 prejel predlog predlagatelja, da na podlagi 38. člena Zakona o varstvu pred diskriminacijo¹ (v nadaljevanju ZVarD), izdela oceno diskriminatornosti 68. člena Zakona o zdravilih (ZZdr-2)² in 22.a člena Zakona o nalezljivih boleznih (ZNB)³ v povezavi z 20. členom Zakona o pacientovih pravicah (ZPacP).⁴

OPIS POSTOPKA PRI ZAGOVORNIKU

Zagovornik lahko na podlagi 38. Člena ZVarD oceni, da je določen zakon ali drug predpis diskriminatornen. O tem lahko obvesti predlagatelja postopka za oceno ustavnosti in zakonitosti ali z zahtevo začne postopek za oceno ustavnosti oziroma zakonitosti predpisa ali splošnega akta, izdanega za izvrševanje javnih pooblastil.

Pri oceni diskriminatornosti predpisa, Zagovornik, glede na definicijo diskriminacije iz 4. člena ZVarD in ob upoštevanju sodne prakse Ustavnega sodišča RS, upošteva naslednje kriterije:

- 1) ali se zatrjevano različno obravnavanje nanaša na zagotavljanje oziroma uresničevanje človekove pravice oziroma temeljne svoboščine, druge pravice, pravne interese in ugodnosti;
- 2) če se, ali obstaja različno obravnavanje pobudnika in tistega, s katerim se pobudnik primerja;
- 3) ali sta dejanska položaja, ki ju pobudnik primerja, v bistvenem enaka in torej razlikovanje temelji na varovani osebni okoliščini, kamor skladno s 1. členom ZVarD štejejo spol, narodnost, rasa ali etnično poreklo, jezik, vera ali prepričanje, invalidnost, starost, spolna usmerjenost, spolna identiteta in spolni izraz, družbeni položaj, premoženjsko stanje, izobrazba ali katerakoli druga osebna okoliščina (prirojene ali pridobljene osebne značilnosti, lastnosti, stanja ali statuse, ki so praviloma trajno in nerazdružljivo povezani z določenim posameznikom in njegovo osebnostjo, zlasti identiteto ali pa jih posameznik ne spreminja zlahka);
- 4) če gre za razlikovanje na podlagi varovane osebne okoliščine in torej za poseg v pravico do nediskriminacijskega obravnavanja, ali je ta poseg ustavno dopusten.

¹ Uradni list RS, št. 33/16 in nadaljnji.

² Uradni list RS, št. 17/14 in nadaljnji.

³ Uradni list RS, št. 69/95 in nadaljnji.

⁴ Uradni list RS, št. 15/08 in nadaljnji.

Če je odgovor na prva tri vprašanja pritrdilen in poseg ne prestane t. i. strogega testa sorazmernosti (na podlagi četrtega vprašanja), potem gre za neustavno diskriminacijo.

POVZETEK PREDLAGATELJEVIH NAVEDB

Predlagatelj zatrjuje, diskriminatornost 68. člena ZZdr-2 in 22.a člena ZNB v povezavi z 20. členom ZPacP, ki ureja pojasnilo dolžnost zdravnika in pravico pacienta do obveščeni. Navaja, da zaradi navedenih predpisov, otrok ne more biti cepljen na varen in učinkovit način. Navodila za uporabo zdravila, ki so priložena v zdravilu za cepljenje, naj ne vsebovala vseh sestavin, ampak zgolj povzetek glavnih sestavin in adjuvansov zdravila, ker so sestavine poslovna skrivnost. To naj bi bilo v nasprotju z 22.a členom ZNB, ki določa, da se med razloge za opustitev cepljenja šteje alergija na sestavine cepiva, pri čemer starši niso seznanjeni z vsemi sestavinami cepiva, kar naj bi bilo tudi v nasprotju z 20. členom ZPacP. Posledično naj bi bili otroci vestnih staršev diskriminirani, saj ne smejo v vrtec. Osebna okoliščina, na podlagi katere so otroci diskriminirani, naj bi bila ta, da njihovi starši ne morejo pridobiti popolnih informacij o varnosti in učinkovitosti cepiva, zaradi česar ne morejo zadostiti pogoju cepljenja pred vstopom v javni vrtec.

BESEDILO IZPODBIJANIH ČLENOV

68. člen ZZdr-2 se glasi:

»Dokumentacija iz vloge za pridobitev, spremembo in podaljšanje dovoljenja za promet z zdravilom je last predlagatelja in je poslovna skrivnost, razen podatkov v dovoljenju za promet z zdravilom, povzetka glavnih značilnosti zdravila, navodila za uporabo zdravila in podatkov na ovojnini.«

22a. člen ZNB se glasi:

»Zdravnik, ki opravlja cepljenje mora, s pregledom osebe, ki se cepi, in vpogledom v njeno zdravstveno dokumentacijo ugotoviti morebitne razloge za opustitev cepljenja, zaradi katerih bi se zdravstveno stanje osebe lahko trajno poslabšalo.

Med razloge za opustitev cepljenja se štejejo:

- alergija na sestavine cepiva,
- resen nezaželen učinek cepiva po predhodnem odmerku istega cepiva,
- bolezen ali zdravstveno stanje, ki je nezdružljivo s cepljenjem.

Ne glede na tretjo alineo prejšnjega odstavka se med razloge za opustitev cepljenja po tem zakonu ne štejejo akutne bolezni ali vročinska stanja, zaradi katerih se cepljenje začasno odloži.

Če zdravnik, ki opravlja cepljenje, ugotovi, da obstajajo razlogi za opustitev cepljenja iz prvega odstavka tega člena, mora dati predlog za opustitev cepljenja, ki mora biti strokovno utemeljen in obrazložen. Zdravstvena dokumentacija osebe iz prvega odstavka tega člena je sestavni del predloga za opustitev cepljenja.

Poleg zdravnika, ki opravlja cepljenje, predlog iz prejšnjega odstavka lahko da tudi oseba iz prvega odstavka tega člena ali njeni starši oziroma skrbniki.

Predlogu iz četrtega odstavka tega člena mora biti priložena zdravstvena dokumentacija, ki dokazuje navedbe iz drugega odstavka tega člena in vključuje:

- v primeru zatrjevanja alergije na sestavine cepiva navedbo, na katere sestavine cepiva je oseba alergična in dokazilo o alergiji na sestavine cepiva in kako je bila ta diagnosticirana;
- v primeru zatrjevanega resnega neželenega učinka po predhodnem odmerku istega cepiva navedbo, kakšen neželen učinek je utrpela oseba, navedbo časa pojava zatrjevanega neželenega učinka in navedbo vrste cepiva ter dokazilo, iz katerega je razvidna zdravstvena obravnava zatrjevanega resnega neželenega učinka;
- v primeru zatrjevanja bolezni ali zdravstvenega stanja, ki je nezdružljivo s cepljenjem, navedbo bolezenskih stanj, zaradi katerih se predlaga opustitev in dokazilo, ki potrjuje zatrjevano bolezen ali zdravstveno stanje, ki je nezdružljivo s cepljenjem.

Zdravstvena dokumentacija iz prejšnjega odstavka se nanaša izključno na osebo, pri kateri naj bi se cepljenje opustilo.

Obrazec predloga za opustitev cepljenja z naborom podatkov iz tega člena določi minister.

Predlog za opustitev cepljenja se pošlje ministrstvu, pristojnemu za zdravje. Če predlogu ni priložena ustrezna zdravstvena dokumentacija iz šestega odstavka tega člena, ministrstvo, pristojno za zdravje, predlog zavrže. «

ZAGOVORNIKOVA OCENA

Določba 68. člena ZZdr-2 ne ureja uresničevanja posameznikove človekove pravice oziroma temeljne svoboščine ali pa drugih pravic, pravnih interesov in ugodnosti. Ureja zgolj to, kaj se šteje za poslovno skrivnost. Zato ne moremo govoriti o neenaki obravnavi posamezne skupine ljudi v primerjavi z drugo skupino ljudi v bistveno enakem dejanskem položaju, na podlagi ene ali več osebnih okoliščin.

Določba zgoraj citiranega 22a. člena ZNB določa, v katerih primerih se obvezno cepljenje ne opravi in na čigav predlog.

ZNB v členih od 22 do 22.č ureja obvezno cepljenje, postopek pridobitve odločbe o opustitvi cepljenja ter razloge za opustitev cepljenja – kamor med drugim sodi tudi alergija na sestavine cepiva. O utemeljenosti razlogov za opustitev cepljenja ne odločajo starši, saj gre za strokovno vprašanje, lahko pa podajo predlog, da se cepljenje opusti. O tem predlogu najprej odloča Komisija za cepljenje, ki da strokovno mnenje o obstoju ali neobstoju razlogov za opustitev cepljenja in ga pošlje ministru, pristojnemu za zdravje, najpozneje 90 dni od prejema predloga. Na podlagi strokovnega mnenja komisije minister, pristojen za zdravje, izda odločbo v upravnem postopku o opustitvi oziroma neopustitvi cepljenja v 30 dneh od prejema strokovnega mnenja iz prejšnjega člena.

V skladu z 51.a členom ZNB se vključitev necepljenega otroka v javni vrtec in v javno sofinancirani program zasebnega vrtca, zavrne, če iz potrdila pediatra o zdravstvenem stanju otroka izhaja, da otrok ni bil cepljen proti ošpicam, mumpsu in rdečkam, pa za to ne obstajajo medicinski razlogi, ugotovljeni z odločbo o opustitvi cepljenja iz 22.č člena tega zakona. To pomeni, da se v javni vrtec in v javno sofinancirane programe zasebnega vrtca lahko vključijo otroci, ki so opravili predpisano cepljenje ter tisti necepljeni otroci, ki niso cepljeni iz **medicinskih razlogov** – kar se ugotavlja v posebnem postopku, ki se zaključi z odločbo o opustitvi cepljenja.

Do problematike obveznega cepljenja se je Ustavno sodišče Republike Slovenije že opredelilo v zadevi št. U-I-127/01-27 z dne 12. 2. 2004. Ugotovilo je, da določbe ZNB v tem delu niso v neskladju z Ustavo RS. V obrazložitvi je navedlo, da Ustava zavezuje državo, da otrokom zagotovi posebno varstvo in skrb. Zakonodajalec to varstvo zagotavlja s predpisi na družinskopravnem, delovnopravnem, socialnovarstvenem in drugih področjih. Posebno varstvo in skrb morata biti otrokom zagotovljena tudi na področju zdravstvenega varstva. Zakonodajalec je torej z določitvijo obveznega cepljenja ravnal v skladu z dolžnostjo, da vsem, posebej pa še otrokom, zagotovi potrebne preventivne in kurativne zdravstvene ukrepe, ki zagotavljajo najvišjo možno stopnjo zdravja.

Glede na navedeno zagovornik ocenjuje, da določbi 68. člena ZZdr-2 in 22.a člena ZNB v povezavi z 20. členom ZPacP nista diskriminatorni.

Pripravila:
Sergeja Oštir
Samostojna svetovalka Zagovornika

Zagovornik načela enakosti:
Miha Lobnik

Pregledala:
Marjeta Janežič
Vodja Oddelka za ugotavljanje diskriminacije,
spremljanje in zagovorništvo

Poslati:
- predlagatelju,
- zbirka dok. gradiva.